

КОМЕНТАР ЗАКОНОДАВСТВА

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР ДО СТ. СТ. 41-46 РОЗДІЛУ VI ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БОРЖНИКА АБО ВИЗНАННЯ ЙОГО БАНКРУТОМ»

**Харитонова О.І. – д. ю. н., професор,
завідуюча кафедрою права
інтелектуальної власності і
корпоративного права ОНЮА**

СТАТТЯ 41. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Відносини, пов'язані з банкрутством містоутворюючих, особливо небезпечних, сільськогосподарських підприємств, страховиків, інших категорій суб'єктів підприємницької діяльності, регулюються цим Законом з урахуванням особливостей, передбачених цим розділом.

Оскільки деякі суб'єкти права мають істотні особливості, пов'язані зі специфікою їх діяльності у сфері підприємництва, у тому числі при припиненні їх діяльності у випадку неспроможності, законодавцем передбачені норми, що встановлюють особливі правила припинення діяльності таких суб'єктів. До таких суб'єктів належать, зокрема, містоутворюючі, сільськогосподарські підприємства, банківські установи, страхові компанії тощо. Введення специфічних правил зумовлено або особливим правовим статусом суб'єкта (наприклад, монопольних об'єднань), або особливістю здійснення ним підприємницької діяльності (сільськогосподарські підприємства). Це стосується також суб'єктів, чиї правові зв'язки є досить складними і потребують тому особливого розв'язання у процесі банкрутства (наприклад, професійні учасники фондового ринку).

Так, наприклад, виокремлення у особливу категорію містоутворюючих підприємств зумовлено тим, що звичайний підхід до банкрутства таких підприємств може призвести до соціальних катаклізмів та негативних економічних наслідків для окремих місцевостей і навіть регіонів.

Перелік суб'єктів, банкрутство яких відбувається за особливими правилами глави VI цього Закону, на перший погляд, є відкритим. Так, конкретно коментованою статтею названі лише містоутворюючі,

особливо небезпечні, сільськогосподарські підприємства, страховики. Іншими статтями цієї глави врегульовано порядок та особливості банкрутства професійних учасників ринку цінних паперів (ст. 46), суб'єкта підприємницької діяльності – громадянина (ст. 47-49), фермерського господарства (ст. 50), відсутнього боржника (ст. 52). Цим перелік суб'єктів закінчується. Таким чином, можна зробити висновок, що особливий порядок припинення діяльності суб'єктів підприємництва у разі банкрутства застосовується лише до тих суб'єктів, що прямо передбачені нормами глави VI цього Закону. Слід зазначити, що банкрутство інших суб'єктів підприємницької діяльності врегульовано іншими законами. Це стосується, зокрема, банків, банкрутство яких регулюється Законом України «Про банки і банківську діяльність». Норми коментованого Закону можуть застосовуватися при розгляді справи про банкрутство банків в частині, що не суперечить Закону «Про банки і банківську діяльність».

СТАТТЯ 42. ОСОБЛИВОСТІ БАНКРУТСТВА МІСТОУТВОРЮЮЧИХ ПІДПРИЄМСТВ

1. Для цілей цього Закону містоутворюючими підприємствами визнаються юридичні особи, кількість працівників яких з урахуванням членів їх сімей складає не менше половини чисельності населення адміністративно-територіальної одиниці, у якій розташована така юридична особа.

Положення цієї статті застосовуються також до підприємств, кількість працівників яких перевищує п'ять тисяч осіб.

2. При розгляді справи про банкрутство містоутворюючого підприємства учасником провадження у справі про банкрутство визнається орган місцевого самоврядування відповідної територіальної громади адміністративно-територіальної одиниці.

Учасниками провадження у справі про банкрутство містоутворюючого підприємства господарським

судом можуть бути визнані також центральні органи виконавчої влади.

Докази, що підтверджують належність боржника до містоутворюючих підприємств, господарсько-му суду надає боржник.

3. Якщо комітетом кредиторів не прийнято рішення про санацію боржника, господарський суд може винести ухвалу про санацію боржника за клопотанням органу місцевого самоврядування або відповідного центрального органу виконавчої влади, які є учасниками провадження у справі про банкрутство, за умови укладення ними з кредиторами договору поруки за зобов'язаннями боржника.

Договір поруки за зобов'язаннями боржника укладається та підписується уповноваженими особами органів місцевого самоврядування або центральних органів виконавчої влади.

4. Орган місцевого самоврядування або центральний орган виконавчої влади, які поручилися за зобов'язаннями боржника, мають право запропонувати господарському суду кандидатуру керуючого санацією, інвестора.

У разі невиконання зобов'язання боржником поручителі несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями боржника перед його кредиторами.

5. Процедура санації містоутворюючого підприємства за клопотанням органу місцевого самоврядування може бути продовжена арбітражним судом на один рік.

Підставою для продовження процедури санації містоутворюючого підприємства на строк, передбачений абзацом першим цієї частини, є план фінансового оздоровлення містоутворюючого підприємства. План фінансового оздоровлення містоутворюючого підприємства може передбачати внесення інвестицій, працевлаштування його працівників, створення нових робочих місць та інші способи відновлення платоспроможності боржника містоутворюючого підприємства.

6. За клопотанням органу місцевого самоврядування або центрального органу виконавчої влади, які є учасниками провадження у справі про банкрутство, за умови укладення ними договору поруки за зобов'язаннями боржника, строк процедури санації містоутворюючого підприємства може бути продовжений господарським судом до десяти років. Боржник і його поручитель у цьому разі зобов'язані розрахуватися з кредиторами протягом трьох років, якщо інше не передбачено цим Законом.

Невиконання вимог цієї частини є підставою для визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури.

7. Кабінет Міністрів України або органи місцевого самоврядування в особі їх уповноважених

органів мають право в будь-який час до закінчення процедури санації містоутворюючого підприємства розрахуватися з усіма кредиторами в порядку, передбаченому цим Законом.

Задоволення вимог кредиторів здійснюється в порядку черговості згідно зі статтею 31 цього Закону.

У разі задоволення вимог кредиторів за грошовими зобов'язаннями та зобов'язаннями щодо сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інші види загальнообов'язкового державного соціального страхування, податків і зборів (обов'язкових платежів) в порядку, передбаченому цим Законом, провадження у справі про банкрутство припиняється.

(Абзац третій частини сьомої статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3108-IV від 17.11.2005)

8. З метою задоволення вимог кредиторів у процедурі санації може бути здійснено продаж майна боржника як цілісного майнового комплексу або частини його майна згідно із законодавством.

За наявності клопотання органу місцевого самоврядування або центрального органу виконавчої влади, які є учасниками провадження у справі про банкрутство, продаж майна боржника як цілісного майнового комплексу провадиться шляхом проведення конкурсу.

9. Обов'язковими умовами конкурсу є:

збереження робочих місць для не менш як 70 відсотків працівників, зайнятих на підприємстві на момент його продажу;

зобов'язання покупця щодо забезпечення перепідготовки чи працевлаштування працівників підприємства відповідно до законодавства в разі зміни профілю діяльності підприємства.

Інші умови конкурсу можуть установлюватися виключно за згодою комітету кредиторів у порядку, передбаченому статтею 19 цього Закону.

10. Якщо зазначене в абзаці другому частини восьмої цієї статті клопотання не було подано або майно боржника як цілісний майновий комплекс не було продано на конкурсі, майно боржника підлягає продажу на аукціоні.

11. При продажу майна боржника, визнаного банкрутом, ліквідатор повинен виставити на продаж на перших торгах майно як цілісний майновий комплекс. Якщо майно боржника, визнаного банкрутом, не було продано як цілісний майновий комплекс, продаж майна здійснюється в порядку, передбаченому статтею 20 цього Закону.

1. Частина 1 коментованої статті вводить новий вид суб'єкта підприємницької діяльності і дає його легальне визначення. Відповідно до нього

містоутворюючими підприємствами є юридичні особи, кількість працівників яких з урахуванням членів їх сімей складає не менше половини чисельності населення адміністративно-територіальної одиниці, у якій розташована така юридична особа. До таких підприємств прирівнюються також підприємства, кількість працівників яких перевищує п'ять тисяч осіб. Крім цього, відповідно до Критеріїв, затверджених Наказом Міністерства економіки України та Фонду державного майна України від 20 жовтня 2000 року за № 227/2181, відкриті акціонерні товариства, що мають регіональне значення, а також підприємства, 50 % і більше виробленої продукції яких реалізується у межах однієї або кількох суміжних областей, можуть бути прирівняні до містоутворюючих.

Так, відповідно до названих Критеріїв, відкрите акціонерне товариство може бути віднесене до тих, що мають регіональне значення, якщо воно: займає монополічне становище на регіональному ринку товару, який має соціально-економічне значення для регіону, а географічні межі ринку охоплюють територію області або більшу її частину.

Крім цього, підприємство є містоутворюючим в місті обласного або районного підпорядкування (містоутворюючим пропонується визначати підприємство, кількість працівників якого, з урахуванням членів їх сімей, становить не менше половини чисельності населення адміністративно-територіальної одиниці, у якій воно розташоване).

Не може бути віднесене до підприємств регіонального значення відкрите акціонерне товариство, якщо воно: 1) входить до Переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, але можуть бути корпоративізовані, визначеного Законом України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації»; 2) входить до Переліку підприємств, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2000 р. № 1346; 3) підприємство є монополістом на державному ринку виготовлення продукції та надання послуг.

2. Частина 2 коментованої статті визначає учасника провадження при розгляді справи про банкрутство містоутворюючого підприємства. Таким учасником у справі про банкрутство визнається орган місцевого самоврядування відповідної територіальної громади адміністративно-територіальної одиниці.

Учасниками провадження у справі про банкрутство містоутворюючого підприємства господарським судом можуть бути визнані також центральні органи виконавчої влади.

Постановою Верховного Суду України від 5 липня 2005 р. при розгляді справ про банкрутство містоутворюючих підприємств до участі у справі обов'язково залучаються органи місцевого самоврядування відповідної адміністративно-територіальної одиниці (наприклад, Київська міська державна адміністрація) та центральний орган виконавчої влади, до компетенції якого відноситься сфера діяльності боржника (наприклад, Мінпаливенерго України).

Боржник, для того, щоб скористатися перевагами, наданими містоутворюючим підприємствам, має надати господарському суду докази, що підтверджують його належність до таких підприємств.

3. Орган місцевого самоврядування або відповідний центральний орган виконавчої влади, які є учасниками провадження у справі про банкрутство, можуть звернутися до господарського суду з клопотанням про санацію боржника, за двох умов.

По-перше, якщо комітетом кредиторів не прийнято рішення про санацію боржника.

По-друге, зазначені суб'єкти мають укласти з кредиторами договір поруки за зобов'язаннями боржника.

Договір поруки є зобов'язально-правовим способом забезпечення виконання зобов'язань, відповідно до якого поручитель поручається перед кредитором боржника за виконання ним свого обов'язку (ст. 553 ЦК України). Стосовно форми договору поруки, то відповідно до ст. 547 ЦК України договір поруки обов'язково має бути укладений у письмовій формі, наслідком недотримання якої є його недійсність.

Договір поруки за зобов'язаннями боржника укладається та підписується уповноваженими особами органів місцевого самоврядування або центральних органів виконавчої влади.

4. Відповідно до частини 4 коментованої статті, оскільки орган місцевого самоврядування або центральний орган виконавчої влади поручилися за зобов'язаннями боржника, вони мають право запропонувати господарському суду кандидатуру керуючого санацією, інвестора.

Цією ж частиною встановлено, що у разі невиконання зобов'язання боржником поручителі несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями боржника перед його кредиторами. Слід з цього приводу зазначити, що солідарно поручителі будуть відповідати за зобов'язаннями боржника у тому випадку, якщо у договорі поруки між ними не було чітко визначено і розподілено обсяг відповідальності.

5. Частиною 5 коментованої статті встановлено правило, відповідно до якого процедура санації містоутворюючого підприємства за клопотанням

органу місцевого самоврядування може бути продовжена господарським судом на один рік.

Підставою для продовження процедури санації містоутворюючого підприємства на строк, передбачений абзацом першим цієї частини, а отже і обов'язковою умовою є надання плану фінансового оздоровлення містоутворюючого підприємства. План фінансового оздоровлення містоутворюючого підприємства може передбачати внесення інвестицій, працевлаштування його працівників, створення нових робочих місць та інші способи відновлення платоспроможності боржника містоутворюючого підприємства.

6. Частина 6 коментованої статті встановлює більш подовжені строки порівняно з попередньою частиною. Так, за клопотанням органу місцевого самоврядування або центрального органу виконавчої влади, які є учасниками провадження у справі про банкрутство, за умови укладення ними договору поруки за зобов'язаннями боржника, строк процедури санації містоутворюючого підприємства може бути продовжений господарським судом до десяти років.

У цьому випадку боржник і його поручитель зобов'язані розрахуватися з кредиторами протягом трьох років, якщо інше не передбачено цим Законом.

Невиконання вимог цієї частини є підставою для визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури.

7. Відповідно до частини 7 коментованої статті Кабінет Міністрів України або органи місцевого самоврядування в особі їх уповноважених органів мають право в будь-який час до закінчення процедури санації містоутворюючого підприємства розрахуватися з усіма кредиторами в порядку, передбаченому цим Законом.

Задоволення вимог кредиторів здійснюється в порядку черговості згідно зі статтею 31 цього Закону (див. коментар до ст. 31).

У разі задоволення вимог кредиторів за грошовими зобов'язаннями та зобов'язаннями щодо сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інші види загальнообов'язкового державного соціального страхування, податків і зборів (обов'язкових платежів) в порядку, передбаченому цим Законом, провадження у справі про банкрутство припиняється.

8. З метою задоволення вимог кредиторів у процедурі санації може бути здійснено продаж майна боржника як цілісного майнового комплексу або частини його майна згідно із законодавством.

Слід зазначити, що у законодавстві зустрічаються суперечності у визначенні майнового комплексу,

який у різних нормативних актах називається «єдиним» або «цілісним». Так, у Законі України «Про податок на додану вартість» під цілісним майновим комплексом розуміються активи, сукупність яких забезпечує ведення окремої підприємницької діяльності на постійній і регулярній основі і термін використання яких перевищує 12 календарних місяців.

Закон України «Про оренду державного та комунального майна» цілісним майновим комплексом називає господарський об'єкт з завершеним циклом виробництва продукції (робіт, послуг), з наданою йому земельною ділянкою, на якій він розташований, автономними інженерними комунікаціями, системою енергопостачання.

У ст. 191 ЦК України йдеться про «єдиний майновий комплекс».

Аналіз відповідних норм дозволяє зробити висновок, що в даному випадку мається на увазі саме єдиний майновий комплекс у розумінні цивільного законодавства, який має відповідати таким ознакам.

1) Це єдиний майновий комплекс, що включає усі види майна, призначені для здійснення діяльності, – земельні ділянки, будинки, спорудження, устаткування, інвентар, сировину, продукцію, права вимоги, борги, а також права на фірмове найменування, товарні знаки і знаки обслуговування й інші виключні права. Отже, при здійсненні угод з підприємством їхнім предметом є всі перераховані види майна.

2) Це тільки такий майновий комплекс, що використовується для здійснення підприємницької діяльності. Він може бути державною чи муніципальною власністю або належати комерційній організації, створеній у формі господарського товариства, установи чи некомерційної організації, що здійснює відповідно до закону і її статуту підприємницьку діяльність.

Як підприємство може виступати і майновий комплекс, що належить індивідуальному підприємцю або членам фермерського господарства.

3) Здійснення правочинів з підприємством (наприклад, продаж і т. п.) не тягне припинення виробничої чи іншої підприємницької діяльності, що здійснювалася попереднім власником, тобто об'єктом є майновий комплекс, який функціонує за призначенням.

4) При здійсненні правочинів з майновим комплексом юридичної особи, воно не припиняє свою діяльність як суб'єкта цивільного права. Якщо юридична особа ліквідується як суб'єкт цивільного права, підприємство є вже не єдиним майновим комплексом, а лише окремими видами майна. Крім цього, в нього не входять борги юридичної особи.

За наявності клопотання органу місцевого самоврядування або центрального органу виконавчої влади, які є учасниками провадження у справі про банкрутство, продаж майна боржника як цілісного майнового комплексу провадиться шляхом проведення конкурсу.

Слід зазначити з цього приводу, що в даному випадку законодавцем обрано такий вид торгів як конкурс. Враховуючи те, що у даній статті у якості способу продажу майна боржника для задоволення вимог кредиторів фігурує також аукціон, слід провести різницю між ними.

Загальною ознакою обох форм проведення торгів є змагальність учасників, які конкурують між собою за право укласти договір. Їхня конкуренція полягає в тому, що вони намагаються висунути найбільш вигідні пропозиції, які відповідають умовам торгів.

Різниця між конкурсом та аукціоном полягає в тому, що переможцем аукціону визнається той, хто запропонував найвищу ціну, переможцем конкурсу – той, хто запропонував найкращі умови.

9. Частина 9 коментованої статті встановлює обов'язкові умови конкурсу, якими є:

1) збереження робочих місць для не менш, як 70 відсотків працівників, зайнятих на підприємстві на момент його продажу;

2) зобов'язання покупця щодо забезпечення перепідготовки чи працевлаштування працівників підприємства відповідно до законодавства в разі зміни профілю діяльності підприємства.

Інші умови конкурсу можуть установлюватися виключно за згодою комітету кредиторів у порядку, передбаченому статтею 19 цього Закону (детальніше див. коментар до ст. 19 цього Закону).

10. Якщо зазначене в абзаці другому частини восьмої цієї статті клопотання не було подано або майно боржника як цілісний майновий комплекс не було продано на конкурсі, майно боржника підлягає продажу на аукціоні.

Аукціон, як зазначалось, є видом торгів, що ґрунтується на конкурентній основі. При проведенні аукціону переможцем визнається особа, яка запропонувала найвищу ціну.

Визначення певної особи учасником аукціону, має певні відмінності від визначення учасника конкурсу, що пов'язане з самою процедурою проведення аукціону. Визначальним фактором, критерієм для визначення переможця на аукціоні є ціна, це зумовлює певну простоту визначення переможця, адже нема потреби зрівнювати якості поданих пропозицій, не потрібна довга процедура подачі конкурсних пропозицій, їх оцінки. Тому аукціони проводяться принципово по-іншому. Пропозиції, як

правило, оголошуються учасниками в залі проведення аукціону, цьому не передуює їх подача в аукціонний комітет.

Для того, щоб отримати статус учасника аукціону певній зацікавленій особі необхідно, як правило лише, подати заявку про це (а не конкурсну пропозицію як при конкурсі) та сплатити реєстраційний внесок (як і при конкурсі).

11. Частина 11 коментованої статті встановлює правило, відповідно до якого при продажу майна боржника, визнаного банкрутом, ліквідатор повинен виставити на продаж на перших торгах майно як цілісний майновий комплекс. Якщо майно боржника, визнаного банкрутом, не було продано як цілісний майновий комплекс, продаж майна здійснюється в порядку, передбаченому статтею 20 цього Закону (детальніше див. коментар до ст. 20 цього Закону).

СТАТТЯ 43. ОСОБЛИВОСТІ БАНКРУТСТВА ОСОБЛИВО НЕБЕЗПЕЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

1. Для цілей цього Закону особливо небезпечними підприємствами визнаються підприємства вугільної, гірничодобувної, атомної, хімічної, хіміко-металургійної, нафтопереробної, інших галузей, визначених відповідними рішеннями Кабінету Міністрів України, припинення діяльності яких потребує проведення спеціальних заходів щодо запобігання заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, майну, спорудам, навколишньому природному середовищу.

2. При розгляді справи про банкрутство особливо небезпечного підприємства учасниками провадження у справі про банкрутство визнаються відповідний орган місцевого самоврядування, а також центральний орган виконавчої влади, до компетенції якого відноситься сфера діяльності боржника, а також, при необхідності, державний орган з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, з питань охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки, з питань геології та використання надр.

Учасниками провадження у справі про банкрутство особливо небезпечного підприємства господарським судом можуть бути визнані також інші центральні органи виконавчої влади.

Докази, що підтверджують належність боржника до особливо небезпечних підприємств, господарському суду надає боржник.

3. Якщо комітетом кредиторів не прийнято рішення про санацію боржника, господарський суд може винести ухвалу про санацію боржника за клопотанням органу місцевого самоврядування або відповідного центрального органу виконавчої влади,

які є учасниками провадження у справі про банкрутство, за умови укладення ними з кредиторами договору поруки за зобов'язаннями боржника.

Договір поруки за зобов'язаннями боржника укладається та підписується уповноваженими особами органів місцевого самоврядування або центральних органів виконавчої влади.

4. Орган місцевого самоврядування або центральний орган виконавчої влади, які поручилися за зобов'язаннями боржника, мають право запропонувати господарському суду кандидатуру керуючого санацією, інвестора.

У разі невиконання зобов'язання боржником поручителі несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями боржника перед його кредиторами.

5. Процедура санації особливо небезпечного підприємства за клопотанням органу місцевого самоврядування може бути продовжена господарським судом на один рік.

Підставою для продовження процедури санації особливо небезпечного підприємства на строк, передбачений абзацом першим цієї частини, є план фінансового оздоровлення особливо небезпечного підприємства. План фінансового оздоровлення особливо небезпечного підприємства може передбачати внесення інвестицій, працевлаштування його працівників, створення нових робочих місць та інші способи відновлення платоспроможності боржника – особливо небезпечного підприємства. План фінансового оздоровлення особливо небезпечного підприємства також має містити заходи щодо підтримання безпеки виробничої діяльності, охорони праці та запобігання заподіяння можливої шкоди життю та здоров'ю людей, майну, спорудам, навколишньому природному середовищу.

6. За клопотанням органу місцевого самоврядування або центрального органу виконавчої влади, які є учасниками провадження у справі про банкрутство, за умови укладення ними договору поруки за зобов'язаннями боржника, строк процедури санації особливо небезпечного підприємства може бути продовжено господарським судом до десяти років. Боржник і його поручитель у цьому разі зобов'язані розрахуватися з кредиторами протягом трьох років, якщо інше не передбачено цим Законом.

Невиконання вимог цієї частини є підставою для визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури.

7. Кабінет Міністрів України або органи місцевого самоврядування в особі їх уповноважених органів мають право в будь-який час до закінчення процедури санації особливо небезпечного підприєм-

ства розрахуватися з усіма кредиторами в порядку, передбаченому цим Законом.

Задоволення вимог кредиторів здійснюється в порядку черговості згідно зі статтею 31 цього Закону.

У разі задоволення вимог кредиторів за грошовими зобов'язаннями та зобов'язаннями щодо сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інші види загальнообов'язкового державного соціального страхування, податків і зборів (обов'язкових платежів) у порядку, передбаченому цим Законом, провадження у справі про банкрутство припиняється.

(Абзац третій частини сьомої статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3108-IV від 17.11.2005)

8. З метою задоволення вимог кредиторів у процедурі санації може бути здійснено продаж майна боржника лише як цілісного майнового комплексу шляхом проведення конкурсу в порядку, встановленому статтею 19 цього Закону та законодавством з питань приватизації.

9. Обов'язковими умовами конкурсу є: збереження умов щодо підтримання безпеки виробничої діяльності, охорони праці та запобігання заподіяння можливої шкоди життю та здоров'ю громадян, майну, спорудам, навколишньому природному середовищу;

збереження робочих місць не менш як для сімдесяти відсотків працівників, зайнятих на підприємстві на момент його продажу;

зобов'язання покупця щодо забезпечення перепідготовки чи працевлаштування зазначених працівників та запобігання заподіяння можливої шкоди життю та здоров'ю громадян, майну, спорудам, навколишньому природному середовищу у разі зміни профілю діяльності підприємства.

Інші умови конкурсу можуть встановлюватися виключно за згодою комітету кредиторів у порядку, передбаченому статтею 19 цього Закону.

У разі невиконання зазначених вимог конкурсу, які включаються до умов договору купівлі-продажу майна боржника як цілісного майнового комплексу, договір розривається в установленому порядку.

10. Особливо небезпечні підприємства не підлягають продажу на аукціоні.

11. Вимоги кредиторів задовольняються у порядку черговості, визначеному статтею 31 цього Закону, з урахуванням особливостей, встановлених цією частиною, а саме: в третю чергу також задовольняються вимоги щодо відшкодування витрат на заходи по запобігання заподіяння можливої шкоди життю та здоров'ю громадян, майну, спорудам, на-

вколишньому природному середовищу в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

1. Частиною 1 коментованої статті у правове поле вводиться поняття особливо небезпечних підприємств. При цьому з самого запропонованого поняття не вбачаються характерні ознаки таких підприємств, лише перераховуються галузі, у яких можуть діяти такі підприємства і зазначається, що у випадку припинення їх діяльності необхідно проведення спеціальних заходів.

Так, особливо небезпечними підприємствами визнаються підприємства вугільної, гірничодобувної, атомної, хімічної, хіміко-металургійної, нафтопереробної, інших галузей, визначених відповідними рішеннями Кабінету Міністрів України, припинення діяльності яких потребує проведення спеціальних заходів щодо запобігання заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, майну, спорудам, навколишньому природному середовищу.

Перелік особливо небезпечних підприємств, припинення діяльності яких потребує проведення спеціальних заходів щодо запобігання заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, майну, спорудам, навколишньому природному середовищу затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 6 травня 2000 р. № 765. Зокрема, у вугільній та гірничодобувній промисловості до таких підприємств віднесені шахти з підземного видобутку вугілля та ті, що будуються, розрізи з відкритого видобутку вугілля, збагачувальні фабрики, шахти з підземного видобутку корисних копалин, кар'єри з відкритої розробки корисних копалин, кар'єри з видобутку будівельних матеріалів, гірничо-збагачувальні комбінати. У металургійній промисловості до таких підприємств віднесені всі підприємства промисловості, у енергетиці – атомні, гідро- та теплові електростанції. Найбільшим є перелік підприємств, віднесених Кабінетом Міністрів України до особливо небезпечних, у хімічній промисловості.

Слід зазначити, що підприємства вугільної та гірничодобувної промисловості Законом України «Про зупинення дії Закону України «Про банкрутство» щодо банкрутства вугледобувних, вуглепереробних та шахтовуглебудівних підприємств вугільної промисловості України». було зупинено до 1 січня 2000 року дію Закону України «Про банкрутство» щодо банкрутства вугледобувних, вуглепереробних та шахтовуглебудівних підприємств вугільної промисловості України.

Крім цього, Законом України від 11 січня 2007 р. «Про внесення зміни до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» встановлено, що справи

про банкрутство гірничих підприємств (гірничодобувні підприємства, шахти, рудники, копальні, кар'єри, розрізи, збагачувальні фабрики, шахтовугледобувні підприємства), у статутних фондах яких частка держави становить не менше 25 відсотків, не порушуються з дня набрання чинності Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» до 1 січня 2010 року».

Оскільки мораторій є тимчасовим явищем, то він встановлювався до 1 січня 2004 року, але був продовжений до 1 січня 2005 року, а потім – до 1 січня 2007 року. У період між дією мораторію у 2003 році ліквідаційні роботи тривали на 114 вугільних підприємствах. На кінець 2003 р. завершено фізичну ліквідацію 56 шахт, в ході якої забезпечувалася реалізація заходів, передбачених проектами ліквідації вугледобувних підприємств та спрямованих на соціальний захист працівників, що вивільняються у зв'язку з їх ліквідацією – на всіх шахтах та розрізах, прийнятих на ліквідацію, погашено заборгованість із заробітної плати працівникам, заборгованість з регресних позовів, одноразових виплат з втрат професійної працездатності, інших соціальних виплат; вуглеотримувачів шахт, що ліквідуються, забезпечено побутовим вугіллям.

2. Частиною 2 коментованої статті визначено учасників провадження при розгляді справи про банкрутство особливо небезпечного підприємства. Ними відповідно до Закону визнаються відповідний орган місцевого самоврядування, а також центральний орган виконавчої влади, до компетенції якого відноситься сфера діяльності боржника, а також, при необхідності, державний орган з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, з питань охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки, з питань геології та використання надр. Таким чином, коло додаткових учасників провадження в даному випадку значно ширше і не є вичерпним, оскільки учасниками провадження у справі про банкрутство особливо небезпечного підприємства господарським судом можуть бути визнані також інші центральні органи виконавчої влади.

Як і у випадку банкрутства містоутворюючих підприємств, докази, що підтверджують належність боржника до особливо небезпечних підприємств, господарському суду надає боржник.

3. Відповідно до частини 3 коментованої статті у випадку, якщо комітетом кредиторів не прийнято рішення про санацію боржника, господарський суд може винести ухвалу про санацію боржника за клопотанням органу місцевого самоврядування або відповідного центрального органу виконавчої влади,

які є учасниками провадження у справі про банкрутство. Обов'язковою умовою задоволення клопотання відповідних органів про санацію боржника – особливо небезпечного підприємства є укладення ними з кредиторами договору поруки за зобов'язаннями боржника.

Договір поруки за зобов'язаннями боржника укладається та підписується уповноваженими особами органів місцевого самоврядування або центральних органів виконавчої влади. Укладення договору поруки відбувається у порядку та формі, передбаченими ЦК України.

4. Як і у випадку з банкрутством містоутворюючого підприємства законодавцем обрано такий самий алгоритм банкрутства для особливо небезпечних підприємств. Так, як і у попередньому випадку, орган місцевого самоврядування або центральний орган виконавчої влади, які поручилися за зобов'язаннями боржника, мають право запропонувати господарському суду кандидатуру керуючого санацією, інвестора.

Частиною 4 коментованої статті також передбачено, що у разі невиконання зобов'язання боржником поручителі несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями боржника перед його кредиторами. Але обсяг відповідальності може бути визначений у договорі поруки. Так, відповідно до ч. 3 ст. 554 ЦК України особи, які спільно дали поруку, відповідають перед кредитором солідарно, якщо інше не встановлено договором поруки.

5. Частина 5 коментованої статті встановлює правило про можливість продовження процедури санації особливо небезпечного підприємства. Умовою такого продовження є клопотання органу місцевого самоврядування. Термін продовження господарським судом процедури санації особливо небезпечного підприємства – один рік.

Підставою для продовження процедури санації особливо небезпечного підприємства на строк, передбачений абзацом першим цієї частини, є план фінансового оздоровлення особливо небезпечного підприємства. План фінансового оздоровлення особливо небезпечного підприємства може передбачати внесення інвестицій, працевлаштування його працівників, створення нових робочих місць та інші способи відновлення платоспроможності боржника – особливо небезпечного підприємства.

План фінансового оздоровлення особливо небезпечного підприємства також має містити заходи щодо підтримання безпеки виробничої діяльності, охорони праці та запобігання заподіянням можливої шкоди життю та здоров'ю людей, майну, спорудам, навколишньому природному середовищу.

6. Строк процедури санації особливо небезпечного підприємства може бути продовжено господарським судом до десяти років.

Обов'язковими умовами для цього є: 1) клопотання органу місцевого самоврядування або центрального органу виконавчої влади, які є учасниками провадження у справі про банкрутство; 2) укладення органом місцевого самоврядування або центральним органом виконавчої влади, які є учасниками провадження у справі про банкрутство договору поруки за зобов'язаннями боржника; 3) зобов'язання боржника і його поручителя у разі продовження строку процедури санації розрахуватися з кредиторами протягом трьох років, якщо інше не передбачено цим Законом. Невиконання останньої вимоги є підставою для визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури.

7. Відповідно до частини 7 коментованої статті Кабінет Міністрів України або органи місцевого самоврядування в особі їх уповноважених органів мають право в будь-який час до закінчення процедури санації особливо небезпечного підприємства розрахуватися з усіма кредиторами в порядку, передбаченому цим Законом.

Задоволення вимог кредиторів здійснюється в порядку черговості згідно зі статтею 31 цього Закону (детальніше див. коментар до ст. 31).

У разі задоволення вимог кредиторів за грошовими зобов'язаннями та зобов'язаннями щодо сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інші види загальнообов'язкового державного соціального страхування, податків і зборів (обов'язкових платежів) у порядку, передбаченому цим Законом, провадження у справі про банкрутство припиняється.

8. Частина 8 коментованої статті встановлює правило, згідно з яким з метою задоволення вимог кредиторів у процедурі санації може бути здійснено продаж майна боржника. Але продане це майно може бути лише як цілісний майновий комплекс шляхом проведення конкурсу в порядку, встановленому статтею 19 цього Закону та законодавством з питань приватизації.

9. Частина 9 коментованої статті встановлює обов'язкові умови конкурсу. Ними є:

1) збереження умов щодо підтримання безпеки виробничої діяльності, охорони праці та запобігання заподіянням можливої шкоди життю та здоров'ю громадян, майну, спорудам, навколишньому природному середовищу;

2) збереження робочих місць не менш як для сімдесяти відсотків працівників, зайнятих на підприємстві на момент його продажу;

3) зобов'язання покупця щодо забезпечення перепідготовки чи працевлаштування зазначених працівників та запобігання заподіяння можливої шкоди життю та здоров'ю громадян, майну, спорудам, навколишньому природному середовищу у разі зміни профілю діяльності підприємства.

Інші умови конкурсу можуть встановлюватися виключно за згодою комітету кредиторів у порядку, передбаченому статтею 19 цього Закону.

У разі невиконання зазначених вимог конкурсу, які включаються до умов договору купівлі-продажу майна боржника як цілісного майнового комплексу, договір розривається в установленому порядку.

10. Частина 10 коментованої статті забороняє продаж особливо небезпечних підприємств на аукціоні.

11. Частина 11 коментованої статті встановлює порядок черговості задоволення вимог кредиторів. Зазначено, що вимоги кредиторів задовольняються у порядку черговості, визначеному статтею 31 цього Закону, з урахуванням особливостей, встановлених цією частиною. Особливості полягають у тому, що в третю чергу також задовольняються вимоги щодо відшкодування витрат на заходи по запобіганню заподіяння можливої шкоди життю та здоров'ю громадян, майну, спорудам, навколишньому природному середовищу в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Постановою Кабінету Міністрів України від 6 травня 2000 р. № 765 затверджено Порядок задоволення вимог щодо відшкодування витрат на заходи для запобігання заподіяння можливої шкоди життю та здоров'ю громадян, майну, спорудам, навколишньому природному середовищу особливо небезпечним підприємством-банкрутом.

Відповідно до цього Порядку право на задоволення вимог щодо відшкодування витрат на заходи для запобігання заподіяння можливої шкоди життю та здоров'ю громадян, майну, спорудам, навколишньому природному середовищу особливо небезпечним підприємством-банкрутом мають відповідний орган місцевого самоврядування, центральний орган виконавчої влади, до компетенції якого відноситься сфера діяльності боржника, а також, при необхідності, державний орган з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, з питань екології та природних ресурсів, які визначені учасниками провадження у справі про банкрутство.

Відшкодуванню підлягають витрати на заходи щодо використання наземних промислових майданчиків та їх перепрофілювання, а також рекультивативні заходи, порушених внаслідок діяльності

підприємства; використання підземного простору для розміщення господарських об'єктів, у тому числі захоронення токсичних промислових відходів; впровадження технічних рішень з недопущення або мінімізації підвищення рівня ґрунтових вод тощо.

СТАТТЯ 44. ОСОБЛИВОСТІ БАНКРУТСТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

1. Для цілей цього Закону під сільськогосподарськими підприємствами розуміються юридичні особи, основним видом діяльності яких є вирощування (виробництво, виробництво та переробка) сільськогосподарської продукції, виручка яких від реалізації вирощеної (виробленої, виробленої та переробленої) ними сільськогосподарської продукції складає не менше п'ятдесяти відсотків загальної суми виручки.

2. Особливості банкрутства сільськогосподарських підприємств, передбачені цим Законом, застосовуються також до рибних господарств, риболовецьких колгоспів, виручка яких від реалізації вирощеної (виробленої, виробленої та переробленої) сільськогосподарської продукції та виловлених водних біологічних ресурсів складає не менше п'ятдесяти відсотків загальної суми виручки.

3. У разі продажу об'єктів нерухомості, які використовуються для цілей сільськогосподарського виробництва та є у власності сільськогосподарського підприємства, що визнано банкрутом, за інших рівних умов переважне право на придбання зазначених об'єктів належить сільськогосподарським підприємствам і фермерським господарствам, розташованим у даній місцевості.

(Частина третя статті 44 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2454-IV від 03.03.2005)

4. У разі ліквідації сільськогосподарського підприємства у зв'язку з визнанням його банкрутом рішення щодо земельних ділянок, які є у власності такого підприємства, надані йому у постійне чи тимчасове користування, у тому числі на умовах оренди, приймається відповідно до Земельного кодексу України.

5. При введенні процедури розпорядження майном боржника аналіз фінансового становища сільськогосподарського підприємства повинен здійснюватися з урахуванням сезонності сільськогосподарського виробництва та його залежності від природно-кліматичних умов, а також можливості задоволення вимог кредиторів за рахунок доходів, які можуть бути одержані сільськогосподарським підприємством після закінчення відповідного періоду сільськогосподарських робіт.

6. Рішення про звернення з клопотанням до господарського суду про санацію сільськогосподарських

підприємств приймається комітетом кредиторів за участю представника органу місцевого самоврядування відповідної територіальної громади.

Санация сільськогосподарського підприємства вводиться на строк до закінчення відповідного періоду сільськогосподарських робіт з урахуванням часу, необхідного для реалізації вирощеної (виробленої, виробленої та переробленої) сільськогосподарської продукції. Зазначений строк не може перевищувати п'ятнадцяти місяців.

7. У разі якщо протягом строку санації погіршилося фінансове становище сільськогосподарського підприємства у зв'язку із стихійним лихом, з епізоотіями та іншими несприятливими умовами, строк санації, встановлений частиною шостою цієї статті, може бути продовжений на один рік.

1. Частиною 1 коментованої статті для цілей цього Закону вводиться також поняття сільськогосподарського підприємства. Під сільськогосподарськими підприємствами розуміються юридичні особи, основним видом діяльності яких є вирощування (виробництво, виробництво та переробка) сільськогосподарської продукції, виручка яких від реалізації вирощеної (виробленої, виробленої та переробленої) ними сільськогосподарської продукції складає не менше п'ятдесяти відсотків загальної суми виручки.

Таким чином, введено два критерії для віднесення підприємства до сільськогосподарського: сільськогосподарське виробництво як основний вид діяльності та розмір виручки.

Особливості банкрутства сільськогосподарських товаровиробників зумовлені сезонністю сільськогосподарського виробництва та залежністю від природно-кліматичних умов. Це передбачає можливість задоволення вимог кредиторів за рахунок доходів, які можуть бути одержані пізніше – після закінчення відповідного періоду сезонних сільськогосподарських робіт.

Слід зазначити, що поняття сільськогосподарського колективного підприємства вже визначено у законодавстві. Так, Законом України «Про колективне сільськогосподарське підприємство» колективне сільськогосподарське підприємство визначається як добровільне об'єднання громадян у самостійне підприємство для спільного виробництва сільськогосподарської продукції та товарів і діє на засадах підприємництва та самоврядування. Жодних кількісних характеристик зазначений закон, на відміну від коментованого, не містить.

Таким чином, в особливому порядку відбувається банкрутство лише зазначених у коментованій статті цього Закону сільськогосподарських підприємств.

2. Частина 2 коментованої статті встановлює, що особливості банкрутства сільськогосподарських підприємств, передбачені цим Законом, застосовуються також до рибних господарств, риболовецьких колгоспів, виручка яких від реалізації вирощеної (виробленої, виробленої та переробленої) сільськогосподарської продукції та виловлених водних біологічних ресурсів складає не менше п'ятдесяти відсотків загальної суми виручки.

Отже, аналіз зазначеної частини дозволяє дійти висновку про те, що закон прямо не відносить до числа сільськогосподарських перераховані господарства, однак визначає, що особливості банкрутства сільськогосподарських підприємств поширюються і на них за умови, що виручка від реалізації вирощеної (виробленої, виробленої та переробленої) сільськогосподарської продукції та виловлених водних біологічних ресурсів складає не менше п'ятдесяти відсотків загальної суми виручки.

Таким чином, законодавець визначає, що спеціальний порядок банкрутства може бути застосований у випадку кваліфікації підприємств як сільськогосподарських. Для цього слід порівнювати розмір виручки таких суб'єктів від сільськогосподарської та інших видів діяльності.

На практиці такий підхід тягне за собою виникнення певних проблем. Так, Законом не визначено, яким чином слід визначати розмір виручки – виходячи із якихось узагальнених показників чи середніх показників за останній рік? Ще одна проблема пов'язана з тим, що деякі боржники підпадають під дію цього Закону протягом першого ж року своєї діяльності, тобто за відсутності виручки взагалі¹. Очевидно, у таких випадках слід керуватися розрахунками виручки, що могла би бути отримана таким підприємством у даній галузі сільськогосподарського виробництва. Ці питання мали б бути визначені законодавчим шляхом при внесенні відповідних доповнень до цього Закону.

3. Частина 3 коментованої статті визначає переважне право на придбання об'єктів нерухомості у випадку їх продажу. Так, при продажі об'єктів нерухомості, які використовуються для цілей сільськогосподарського виробництва та є у власності сільськогосподарського підприємства, що визнано банкрутом, за інших рівних умов переважне право на придбання зазначених об'єктів належить сільськогосподарським підприємствам і фермерським господарствам, розташованим у даній місцевості.

¹ Див.: Ткачев В.Н. Несостоятельность (банкротство) особых категорий субъектов конкурсного права: теоретические и практические проблемы правового регулирования. — М.: Волтерс Клувер, 2007. — С. 12.

4. У разі ліквідації сільськогосподарського підприємства у зв'язку з визнанням його банкрутом рішення щодо земельних ділянок, які є у власності такого підприємства, надані йому у постійне чи тимчасове користування, у тому числі на умовах оренди, приймається відповідно до Земельного кодексу України.

5. Відповідно до частини 5 коментованої статті при введенні процедури розпорядження майном боржника аналіз фінансового становища сільськогосподарського підприємства повинен здійснюватися з урахуванням сезонності сільськогосподарського виробництва та його залежності від природно-кліматичних умов, а також можливості задоволення вимог кредиторів за рахунок доходів, які можуть бути одержані сільськогосподарським підприємством після закінчення відповідного періоду сільськогосподарських робіт.

Зазначені особливості пов'язані, насамперед, з характером сільськогосподарської діяльності, яка, по-перше, залежить від клімату і, по-друге, має яскраво виражений сезонний характер. На практиці нерідкими є ситуації, коли сільськогосподарське підприємство підпадає під ознаки банкрутства, але є підстави припускати, що після збору та реалізації врожаю таке підприємство буде в змозі розрахуватися з боржниками. Тому важливе значення мають правові механізми, які дозволили б врахувати особливості фінансових проблем, пов'язаних з діяльністю таких підприємств і можливості їх усунення після реалізації сільськогосподарської продукції.

Крім цього, мають бути враховані різноманітні форс-мажорні обставини (стихійні лиха тощо), які досить часто впливають на результати діяльності сільськогосподарських і прирівняних до них підприємств, але не залежать від них. На жаль, цей Закон не враховує дію таких обставин.

6. Відповідно до частини 6 коментованої статті рішення про звернення з клопотанням до господарського суду про санацію сільськогосподарських підприємств приймається комітетом кредиторів за участю представника органу місцевого самоврядування відповідної територіальної громади.

Санація сільськогосподарського підприємства вводиться на строк до закінчення відповідного періоду сільськогосподарських робіт з урахуванням часу, необхідного для реалізації вирощеної (виробленої, виробленої та переробленої) сільськогосподарської продукції. Зазначений строк не може перевищувати п'ятнадцяти місяців.

Відповідно до Постанови Вищого Господарського Суду України від 16 січня 2007 р. № 24/199-03 у справі про продовження процедури санації ЗАТ

«Шебелінське» строк санації може бути продовжений. Так, відповідно до ч. 2, 3 статті 17 Закону встановлено, що санація вводиться на строк не більше дванадцяти місяців і за клопотанням комітету кредиторів чи керуючого санацією або інвесторів цей строк може бути продовжено ще до шести місяців або скорочено. Враховуючи те, що план санації стосовно ЗАТ «Шебелінське» не було виконано у встановлений строк з об'єктивних обставин і те, що більшістю голосів комітету кредиторів прийнято рішення про необхідність продовження процедури санації боржника та подальшу реалізацію плану санації боржника, розробленого відповідно до затвердженого судом реєстру вимог кредиторів, бухгалтерських балансів підприємства за 2006 рік, звітів про результати фінансової діяльності, з метою відновлення платоспроможності боржника, суди попередніх інстанцій дійшли вірного висновку стосовно продовження процедури санації боржника.

7. Крім цього, згідно з частиною 7 коментованої статті у разі, якщо протягом строку санації погіршилося фінансове становище сільськогосподарського підприємства у зв'язку із стихійним лихом, з епізодичними та іншими несприятливими умовами, строк санації, встановлений частиною шостою цієї статті, може бути продовжений на один рік. Таким чином, строк санації може бути подовжено ще на один рік з обставин, що не залежать від волі боржника.

СТАТТЯ 45. ОСОБЛИВОСТІ БАНКРУТСТВА СТРАХОВИКІВ

1. При розгляді справи про банкрутство страховика учасником провадження у справі про банкрутство визнається державний орган у справах нагляду за страховою діяльністю.

2. Заява про порушення справи про банкрутство страховика може бути подана в господарський суд боржником, кредитором або іншим уповноваженим на це державним органом.

3. Продаж майна страховика-боржника як цілісного майнового комплексу здійснюється в процедурі санації за правилами, встановленими статтею 19 цього Закону.

При здійсненні ліквідаційної процедури цілісний майновий комплекс страховика може бути проданий тільки у разі згоди покупця взяти на себе зобов'язання страховика-банкрута за договорами страхування, за якими страховий випадок не настав до дня визнання страховика банкрутом.

4. Покупцем цілісного майнового комплексу страховика може бути тільки страховик.

5. У разі продажу цілісного майнового комплексу страховика у процедурі санації до покупця

переходять всі права та обов'язки за договорами страхування, за якими на дату продажу майна страховика страховий випадок не настав.

6. У разі визнання господарським судом страховика банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури всі договори страхування, укладені таким страховиком, за якими страховий випадок не настав до дати прийняття зазначеного рішення, припиняються, за винятком випадків, передбачених частиною третьою цієї статті.

7. Страхувальники за договорами страхування, дії яких припиняються на підставах, передбачених частиною шостою цієї статті, мають право вимагати повернення частини виплаченої страховику страхової премії пропорційно різниці між строком, на який був укладений договір страхування, і строком, протягом якого фактично діяв договір страхування, якщо інше не передбачено законодавством.

8. Страхувальники за договорами страхування, за якими страховий випадок настав до дня прийняття господарським судом постанови про визнання страховика банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури, мають право вимагати виплати страхової суми.

9. У разі визнання господарським судом страховика банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури вимоги кредиторів четвертої черги підлягають задоволенню у такому порядку:

в першу чергу – вимоги кредиторів за договорами обов'язкового особистого страхування;

в другу чергу – вимоги кредиторів за іншими договорами обов'язкового страхування;

в третю чергу – вимоги інших кредиторів-страхувальників, у тому числі вимоги, передбачені частиною сьомою цієї статті;

в четверту чергу – вимоги інших кредиторів.

1. Коментованою статтею вводиться також особливий порядок банкрутства страховиків. Це пов'язане з тим, що в умовах ринкової економіки страхова діяльність має досить велике значення, оскільки страхування як таке є одним із стабілізаторів економіки.

Поняття страховиків міститься у Законі України «Про страхування» від 7 березня 1996 р. (із змінами і доповненнями). Відповідно до статті 2 Закону страховиками визнаються фінансові установи, створені у формі акціонерних, повних, командитних товариств, або товариств з додатковою відповідальністю згідно із Законом України «Про господарські товариства» з врахуванням особливостей, передбачених цим Законом, а також отримали у встановленому порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності. Учасників страховиків має бути не менше трьох.

Страхова діяльність в Україні здійснюється виключно страховиками – резидентами України.

В окремих випадках, встановлених законодавством України, страховиками визнаються державні організації, що створені і діють у відповідності з цим Законом.

Таким чином, обов'язковою умовою віднесення до страховиків є те, що вони являються фінансовими установами. Фінансовою установою, відповідно до Закону України «Про фінансові послуги і державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12 липня 2001 р. є юридична особа, яка відповідно до закону надає одну або кілька фінансових послуг і яка внесена у відповідний реєстр у порядку, встановленому законом.

Особливе ставлення до банкрутства страховиків визначається важливістю їх статусу, оскільки вони мають метою захист майнової сфери великої кількості клієнтів. До особливостей цього виду суб'єктів конкурсного процесу належить також те, що основне майно страховика складається з прав із договорів страхування. Інтереси страхувальників і визначають особливості провадження стосовно даного суб'єкту.

Саме тому, відповідно до частини 1 коментованої статті при розгляді справи про банкрутство страховика учасником провадження у справі про банкрутство визнається державний орган у справах нагляду за страховою діяльністю.

2. Відповідно до частини 2 коментованої статті заява про порушення справи про банкрутство страховика може бути подана в господарський суд боржником, кредитором або іншим уповноваженим на це державним органом.

Оскільки особливості застосування процедур банкрутства страховиків полягають передусім в участі у провадженні у справі про банкрутство державного органу у справах нагляду за страховою діяльністю, який може подати заяву про порушення справи про банкрутство страховика, необхідно при застосуванні законодавства про банкрутство стосовно страховиків враховувати також норми Закону України «Про страхування». Стаття 43 зазначеного Закону передбачає особливості ліквідації, реорганізації та санації страховика.

3. Продаж майна страховика-боржника як цілісного майнового комплексу здійснюється в процедурі санації за правилами, встановленими статтею 19 цього Закону. Так, відповідно до ч. 6 статті 19 цього Закону продаж майна боржника недержавної власності як цілісного майнового комплексу провадиться на відкритих торгах, якщо інше не передбачено планом санації (детальніше див. коментар до ст. 19 цього Закону). З цього приводу слід зауважити,

що торги мали б бути закритими, оскільки покупець має особливий статус, зумовлений вимогами до нього з боку закону. По-перше, він повинен мати ліцензію на здійснення страхової діяльності. По-друге, у нього має бути майно (активи) у кількості, достатній для виконання зобов'язань по правах та обов'язках, що ним приймаються за договорами страхування.

Частиною 3 коментованої статті встановлено обов'язкову умову продажу цілісного майнового комплексу страховика. Так, встановлено, що при здійсненні ліквідаційної процедури цілісний майновий комплекс страховика може бути проданий тільки у разі згоди покупця взяти на себе зобов'язання страховика-банкрута за договорами страхування, за якими страховий випадок не настав до дня визнання страховика банкрутом.

4. Крім цього, частина 4 коментованої статті встановлює ще одну умову продажу такого цілісного майнового комплексу певній категорії покупців. Покупцем цілісного майнового комплексу страховика може бути тільки страховик.

5. Частиною 5 коментованої статті встановлене імперативне правило, відповідно до якого у разі продажу цілісного майнового комплексу страховика у процедурі санації до покупця переходять всі права та обов'язки за договорами страхування, за якими на дату продажу майна страховика страховий випадок не настав. Таким чином, обов'язковою умовою договору купівлі-продажу цілісного майнового комплексу страховика є згода покупця прийняти на себе права та обов'язки боржника за договорами страхування, за якими страховий випадок ще не настав. Слід зазначити, що відсутність у договорі зазначеної умови не матиме практичного значення, оскільки цим Законом, по-перше, передбачений перехід таких прав і обов'язків боржника в силу закону. По-друге, згода покупця на перевід боргу передуює укладенню такого договору і також є обов'язковою в силу закону.

Крім цього, слід враховувати в даному випадку також положення ст. 520 ЦК України, відповідно до якої боржник у зобов'язанні може бути замінений іншою особою (переведення боргу) лише за згодою кредитора. Таким чином, договори страхування в цьому випадку мають бути переукладеними.

6. Відповідно до частини 6 коментованої статті у разі визнання господарським судом страховика банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури всі договори страхування, укладені таким страховиком, за якими страховий випадок не настав до дати прийняття зазначеного рішення, припиняються, за винятком випадків, передбачених частиною третьою цієї статті.

Таким чином, частина 6 коментованої статті розрізняє два види наслідків неплатоспроможності боржника. У випадку, якщо в процесі санації цілісний майновий комплекс страховика був проданий, договори страхування, за якими страховий випадок не настав і покупець виявив згоду на перевід боргу, не припиняються.

Якщо ж не відбулося продажу майнового комплексу боржника, всі договори страхування, за якими на дату прийняття рішення господарським судом про банкрутство страховий випадок не настав, мають бути припинені.

7. Відповідно до частини 7 коментованої статті страхувальники за договорами страхування, дії яких припиняються на підставах, передбачених частиною шостою цієї статті, мають право вимагати повернення частини виплаченої страховику страхової премії пропорційно різниці між строком, на який був укладений договір страхування, і строком, протягом якого фактично діяв договір страхування, якщо інше не передбачено законодавством.

8. Частина 8 коментованої статті передбачає наслідки договору страхування, за яким страховий випадок настав до дня визнання страховика банкрутом. Так, відповідно до цієї норми страхувальники за договорами страхування, за якими страховий випадок настав до дня прийняття господарським судом постанови про визнання страховика банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури, мають право вимагати виплати страхової суми.

9. Частиною 9 коментованої статті встановлено черговість задоволення вимог кредиторів у разі визнання господарським судом страховика банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури. Черг кредиторів встановлено чотири і задовольнятися їх вимоги мають у такому порядку.

В першу чергу задовольняються вимоги кредиторів за договорами обов'язкового особистого страхування. В даному випадку слід погодитися з законодавцем щодо пріоритету захисту таких благ, як життя та здоров'я.

В другу чергу задовольняються вимоги кредиторів за іншими договорами обов'язкового страхування. Наприклад, це вимоги кредиторів за договорами по обов'язковому страхуванню цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» від 1 січня 2005 р.).

В третю чергу задовольняються вимоги інших кредиторів-страхувальників, у тому числі вимоги, передбачені частиною сьомою цієї статті.

В четверту чергу задовольняються вимоги інших кредиторів.

Слід зазначити, що в даному випадку слід співвідносити застосування спеціальних норм цього Закону стосовно черговості задоволення вимог кредиторів страхової компанії і загальних норм цього Закону (див. коментар до ст. 31 цього Закону).

Стаття 46. Особливості банкрутства професійних учасників ринку цінних паперів

1. При розгляді справ про банкрутство організації або громадянина – суб'єкта підприємницької діяльності, що є професійними учасниками ринку цінних паперів, учасником провадження у справі про банкрутство визнається державний орган з питань регулювання ринку цінних паперів.

Для цілей цієї статті під терміном клієнт розуміється інвестор на ринку цінних паперів, що уклав відповідну угоду з професійним учасником ринку цінних паперів, який відповідно до цього Закону визнається боржником або банкрутом.

2. Особливості процедури банкрутства професійних учасників ринку цінних паперів, не врегульовані цією статтею, а також заходи щодо захисту прав та інтересів клієнтів можуть бути передбачені іншими законами.

3. Порядок запобігання банкрутству та проведення досудових процедур відновлення платоспроможності професійних учасників ринку цінних паперів встановлюється нормативно-правовими актами України.

4. Розпорядник майна професійного учасника ринку цінних паперів повинен мати ліцензію арбітражного керуючого, а також ліцензію, що видається державним органом з питань регулювання ринку цінних паперів.

5. Обмеження на здійснення угод професійним учасником ринку цінних паперів, щодо якого порушено справу про банкрутство, не поширюються на угоди з цінними паперами його клієнтів, що здійснюються за дорученнями клієнтів і підтверджені ними після порушення провадження у справі про банкрутство.

6. Розпорядник майна зобов'язаний у десятиденний строк з дня його призначення направити клієнтам, які передали боржнику – професійному учаснику ринку цінних паперів в управління належні їм цінні папери, повідомлення про порушення провадження у справі про банкрутство та призначення розпорядника майна. В повідомленні зазначаються реквізити ліцензії розпорядника майна, вид і реквізити ліцензії, виданої розпоряднику майна державним органом з питань регулювання ринку цінних паперів, а також пропонується дати розпорядження щодо дій,

які необхідно вчинити з цінними паперами, що належать інвестору на ринку цінних паперів, які знаходяться в управлінні професійного учасника ринку цінних паперів, що є боржником.

7. Цінні папери та інше майно клієнтів, які передані в управління професійному учаснику ринку цінних паперів і не перебувають у його власності, не включаються до складу ліквідаційної маси.

8. З дня введення господарським судом процедури санації боржника чи визнання професійного учасника ринку цінних паперів банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури цінні папери клієнтів підлягають поверненню клієнту, якщо інше не передбачено угодою керуючого санацією або ліквідатора з клієнтом.

9. Якщо вимоги клієнтів щодо повернення належних їм цінних паперів на пред'явника одного виду (одного емітента, однієї категорії, одного типу, однієї серії) перевищують кількість зазначених цінних паперів, які знаходяться у розпорядженні професійного учасника ринку цінних паперів, повернення зазначених цінних паперів клієнтам здійснюється пропорційно вимогам клієнтів.

Вимоги клієнтів у незадоволеній їх частині визнаються грошовими зобов'язаннями і задовольняються в порядку, передбаченому статтею 31 цього Закону.

10. При проведенні санації професійного учасника ринку цінних паперів керуючий санацією має право передати цінні папери, передані такому професійному учаснику ринку цінних паперів клієнтами, іншому суб'єкту підприємницької діяльності, який має відповідну ліцензію професійного учасника ринку цінних паперів.

1. При розгляді справ про банкрутство організації або громадянина – суб'єкта підприємницької діяльності, що є професійними учасниками ринку цінних паперів, учасником провадження у справі про банкрутство визнається державний орган з питань регулювання ринку цінних паперів.

Для цілей цієї статті під терміном клієнт розуміється інвестор на ринку цінних паперів, що уклав відповідну угоду з професійним учасником ринку цінних паперів, який відповідно до цього Закону визнається боржником або банкрутом.

2. Особливості процедури банкрутства професійних учасників ринку цінних паперів, не врегульовані цією статтею, а також заходи щодо захисту прав та інтересів клієнтів можуть бути передбачені іншими законами.

3. Порядок запобігання банкрутству та проведення досудових процедур відновлення платоспроможності професійних учасників ринку цінних

паперів встановлюється нормативно-правовими актами України.

4. Розпорядник майна професійного учасника ринку цінних паперів повинен мати ліцензію арбітражного керуючого, а також ліцензію, що видається державним органом з питань регулювання ринку цінних паперів.

5. Обмеження на здійснення угод професійним учасником ринку цінних паперів, щодо якого порушено справу про банкрутство, не поширюються на угоди з цінними паперами його клієнтів, що здійснюються за дорученнями клієнтів і підтвержені ними після порушення провадження у справі про банкрутство.

6. Розпорядник майна зобов'язаний у десятиденний строк з дня його призначення направити клієнтам, які передали боржнику – професійному учаснику ринку цінних паперів в управління належні їм цінні папери, повідомлення про порушення провадження у справі про банкрутство та призначення розпорядника майна. В повідомленні зазначаються реквізити ліцензії розпорядника майна, вид і реквізити ліцензії, виданої розпоряднику майна державним органом з питань регулювання ринку цінних паперів, а також пропонується дати розпорядження щодо дій, які необхідно вчинити з цінними паперами, що належать інвестору на ринку цінних паперів, які знаходяться в управлінні професійного учасника ринку цінних паперів, що є боржником.

7. Цінні папери та інше майно клієнтів, які передані в управління професійному учаснику ринку цінних паперів і не перебувають у його власності, не включаються до складу ліквідаційної маси.

8. З дня введення господарським судом процедури санації боржника чи визнання професійного учасника ринку цінних паперів банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури цінні папери клієнтів підлягають поверненню клієнту, якщо інше не передбачено угодою керуючого санацією або ліквідатора з клієнтом.

9. Якщо вимоги клієнтів щодо повернення належних їм цінних паперів на пред'явника одного виду (одного емітента, однієї категорії, одного типу, однієї серії) перевищують кількість зазначених цінних паперів, які знаходяться у розпорядженні професійного учасника ринку цінних паперів, повернення зазначених цінних паперів клієнтам здійснюється пропорційно вимогам клієнтів.

Вимоги клієнтів у незадоволеній їх частині визнаються грошовими зобов'язаннями і задовольняються в порядку, передбаченому статтею 31 цього Закону.

10. При проведенні санації професійного учасника ринку цінних паперів керуючий санацією має

право передати цінні папери, передані такому професійному учаснику ринку цінних паперів клієнтами, іншому суб'єкту підприємницької діяльності, який має відповідну ліцензію професійного учасника ринку цінних паперів.

1. Коментована стаття передбачає особливості банкрутства професійних учасників ринку цінних паперів. Відповідно до частини першої коментованої статті до професійних учасників ринку цінних паперів відносяться організації та фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності. Професійна діяльність учасників ринку цінних паперів регулюється, зокрема: Законом України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» від 30.10.1996 р. N 448/96-ВР, Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 р. N 3480-IV, Законом України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» від 10.12.1997 р. N 710/97-ВР, Господарським кодексом України, Цивільним кодексом України.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» професійні учасники ринку цінних паперів це особи, які здійснюють професійну діяльність на ринку цінних паперів.

Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» до професійних учасників фондового ринку відносить юридичних осіб, які на підставі ліцензії, виданої Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку, провадять на фондовому ринку професійну діяльність, види якої визначені законами України. При цьому професійна діяльність на фондовому ринку визначається як діяльність юридичних осіб з надання фінансових та інших послуг у сфері розміщення та обігу цінних паперів, обліку прав за цінними паперами, управління активами інституційних інвесторів, що відповідає вимогам, установленим до такої діяльності цим Законом та законодавством.

Відповідно до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» на фондовому ринку здійснюються такі види професійної діяльності:

- діяльність з торгівлі цінними паперами;
- діяльність з управління активами інституційних інвесторів;
- депозитарна діяльність;
- діяльність з організації торгівлі на фондовому ринку.

Професійна діяльність на фондовому ринку здійснюється виключно на підставі ліцензії, що видається Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку. Права, повноваження державної комісії з цінних паперів та фондового ринку визначені в

Законі України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні». Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку здійснює державне регулювання ринку цінних паперів (ч.1 статті 5 Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів»). Як державний орган з питань регулювання ринку цінних паперів Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку визнається учасником провадження по справі про банкрутство професійного учасника ринку цінних паперів.

В частині першій коментованої статті вводить-ся новий термін «клієнт» – інвестор на ринку цінних паперів, що уклав відповідну угоду з професійним учасником ринку цінних паперів, який відповідно до цього Закону визнається боржником або банкрутом. До угод, які можуть укладатись клієнтом з професійним учасником ринку цінних паперів відносяться, зокрема, договори доручення, комісії, договори про управління цінними паперами, договори на розміщення (підписка, продаж) цінних паперів професійним учасником ринку цінних паперів за дорученням, від імені та за рахунок емітента–клієнта (андеррайтинг), угоди про зберігання цінних паперів (депозитарна діяльність).

Відповідно до Закону «Про цінні папери та фондовий ринок» інвестори в цінні папери це фізичні та юридичні особи, резиденти і нерезиденти, які набули права власності на цінні папери з метою отримання доходу від вкладених коштів та/або набуття відповідних прав, що надаються власнику цінних паперів відповідно до законодавства.

2-3. Відповідно до частини другої коментованої статті особливості процедури банкрутства професійних учасників ринку цінних паперів, не врегульовані цією статтею, а також заходи щодо захисту прав та інтересів клієнтів можуть бути передбачені іншими законами.

З метою врегулювання питань, які виникають у разі припинення професійної діяльності на ринку цінних паперів, Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 14.09.2004 № 396 «Щодо врегулювання питань, які виникають у зв'язку з припиненням професійної діяльності на ринку цінних паперів – депозитарної діяльності зберігача цінних паперів» затверджено порядок дій зберігача цінних паперів у разі припинення ним здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів – депозитарної діяльності зберігача цінних паперів.

Депозитарна діяльність є одним з видів професійної діяльності на фондовому ринку. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» депозитарна діяльність це надання

послуг щодо зберігання цінних паперів незалежно від форми їх випуску, відкриття та ведення рахунків у цінних паперах, обслуговування операцій на цих рахунках (включаючи кліринг та розрахунки за угодами щодо цінних паперів) та обслуговування операцій емітента щодо випущених ним цінних паперів. Відповідно до Закону зберігачем визнається комерційний банк або торговець цінними паперами, який має ліцензію на зберігання та обслуговування обігу цінних паперів і операцій емітента з цінними паперами на рахунках у цінних паперах як щодо тих цінних паперів, що належать йому, так і тих, які він зберігає згідно з договором про відкриття рахунку в цінних паперах; при цьому зберігач не може вести реєстр власників цінних паперів, щодо яких він здійснює угоди.

Відповідно до Рішення № 396 від 14.09.2004 у разі визнання Зберігача банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури за станом на дату відкриття ліквідаційної процедури копії архівів баз на електронних носіях повинні бути передані на відповідальне довгострокове зберігання до уповноваженого на зберігання (уповноважений на зберігання – Національний депозитарій України, який у разі ліквідації Зберігача забезпечує відповідальне зберігання (без права внесення змін) документів та копій архівів баз даних цього Зберігача, також інформації щодо його депонентів, які не закрили рахунки в цінних паперах, та цінних паперів, які обліковувались на їх рахунках (включаючи забезпечення зберігання зазначених цінних паперів за цими незакритими рахунками в депозитарії). Уповноважений на зберігання може надавати довідки щодо стану рахунків депонентів такого Зберігача та документів за цими рахунками, як зберігаються у нього, після отримання запиту від осіб, що мають право отримувати таку інформацію згідно з чинним законодавством.

Передавання копій архівів баз даних Зберігача повинно бути виконано ліквідатором у разі відкриття ліквідаційної процедури не пізніше 10 (десяти) робочих днів від дати відкриття ліквідаційної процедури. Передавання оформлюється актом приймання-передавання, який підписується ліквідатором в разі відкриття ліквідаційної процедури та уповноваженого на зберігання.

Порядок приймання уповноваженим на зберігання документів та копій архівів баз даних від зберігача цінних паперів затверджено Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 30.06.2005 № 351 Про затвердження Порядку приймання уповноваженим на зберігання документів та копій архівів баз даних від зберігача цінних паперів та Порядку взаємодії уповноваженого на зберігання та депозитарію цінних паперів.

Також в окремих нормативно-правових актах України може передбачатись порядок попередження банкрутства професійних учасників ринка цінних паперів.

4. В частині четвертій коментованої статті встановлено спеціальні вимоги до розпорядника майном професійного учасника ринку цінних паперів. Для того, щоб особа могла бути призначена розпорядником майна необхідно обов'язково наявність двох ліцензій:

1. ліцензії арбітражного керуючого;
2. ліцензії, яка видається Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

5. Після порушення справи про банкрутство, професійний учасник ринка цінних паперів може укласти угоди, пов'язані з розпорядженням майном, виключно за погодженням з розпорядником майна (див. коментар до статті 13 цього Закону). Такі обмеження не розповсюджуються на угоди щодо розпорядження цінними паперами, які передані професійному учаснику ринка цінних паперів його клієнтами. Для того, щоб обмеження не розповсюджувались на угоди з цінними паперами клієнта, такі угоди мають бути підтверджені власником цінних паперів.

6. В частині 6 коментованої статті передбачено порядок та умови повідомлення інвесторів, які передали належні їм на ринку цінні папери, в управління професійному учаснику цінних паперів-боржнику. Обов'язок направлення повідомлення про порушення провадження у справі інвесторам покладається на розпорядника майна. З метою захисту прав та інтересів клієнтів, після отримання повідомлення, вони можуть надати розпорядження відносно дій, які необхідно здійснити з цінними паперами, належними інвестору на ринку цінних паперів.

Як зазначено в частині 6 ст. 17 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» торговець цінними паперами зобов'язаний виконувати доручення клієнтів за договорами про управління цінними паперами на найвигідніших для клієнта умовах. Доручення клієнтів виконуються торговцем цінними паперами у порядку їх надходження, якщо інше не передбачено договором або дорученням клієнтів. У разі укладення торговцем цінними паперами договорів за власний рахунок разом з укладенням ним договорів за рахунок клієнта виконання договорів для клієнта є пріоритетним.

7. Відповідно до коментованого Закону до складу ліквідаційної маси включаються усі види майнових активів (майно та майнові права) банкрута, які належать йому на праві власності або повного

господарського відання на дату відкриття ліквідаційної процедури та виявлені в ході ліквідаційної процедури. Цінні папери та інше майно, які передаються в управління, не належать професійному учаснику ринка цінних паперів ні на праві власності, ні на праві повного господарського відання, а тому не можуть включатись до складу ліквідаційної маси.

Про неможливість звернення стягнення на грошові кошти та цінні папери клієнтів, що передаються торговцям цінними паперами в управління, за зобов'язаннями торговця цінними паперами, що не пов'язані із здійсненням ним функцій управителя, зазначено в частині 7 статті 17 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок».

Для провадження діяльності з управління цінними паперами грошові кошти клієнта зараховуються на окремий поточний рахунок торговця цінними паперами у банку окремо від власних коштів торговця цінними паперами, коштів інших клієнтів та відповідно до умов договору про управління цінними паперами.

8-9. Так як цінні папери клієнтів не належать професійному учаснику ринку цінних паперів на праві власності, з дня введення санації чи відкриття ліквідаційної процедури вони мають бути поверненні їх власнику – клієнту, якщо інше не буде передбачено угодою керуючого санацією або ліквідатора з клієнтом.

В частині 9 коментованої статті встановлено порядок повернення цінних паперів на пред'явника. За загальним правилом клієнтам мають бути повернені всі цінні папери, які вони передавали у розпорядження професійному учаснику ринка цінних паперів. В тому випадку, якщо кількість цінних паперів на пред'явника, які знаходяться у розпорядженні професійного учасника ринку цінних паперів, не достатня для задоволення вимог всіх клієнтів, повернення зазначених цінних паперів клієнтам здійснюється пропорційно вимогам клієнтів. Якщо вимоги клієнтів щодо повернення належних їм цінних паперів на пред'явника не будуть задоволені в повному обсязі шляхом повернення цінних паперів на пред'явника, вони задовольняються в порядку, передбаченому ст. 31 цього Закону (див. коментар до ст. 31 цього Закону).

10. Відповідно до частини 10 коментованої статті керівнику санації надається право передати цінні папери, передані такому професійному учаснику ринку цінних паперів клієнтами, іншому суб'єкту підприємницької діяльності, який має відповідну ліцензію професійного учасника ринку цінних паперів.